

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาสภาพและปัญหาในการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ซึ่งครอบคลุมด้าน เป้าหมาย นโยบาย การส่งเสริมสนับสนุน การเตรียมการสอน การจัดกิจกรรมการสอน การใช้สื่อการสอน การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน การวัดและประเมินผล เพื่อให้การวิจัยบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ประชากรและตัวอย่างประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้บริหาร ครู และนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ซึ่งมีวิธีการเลือกตัวอย่างประชากรดังนี้คือ

1. เลือกโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น เพื่อให้ได้ตัวอย่างประชากรที่สอดคล้องกับงานวิจัยมากที่สุด แล้วใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงตามเกณฑ์ต่อไปนี้ คือ

1.1 เป็นโรงเรียนที่มีเครื่องดนตรีไทยตั้งแต่ 1 ชิ้นขึ้นไป

1.2 เป็นโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย

1.3 เป็นโรงเรียนที่มีการบรรเลงดนตรีไทยของนักเรียน

1.4 เป็นโรงเรียนที่มีวงดนตรีไทยประจำโรงเรียน ซึ่งเป็นการบรรเลง

ร่วมกันของนักเรียนในโรงเรียน

โรงเรียนที่มีลักษณะตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดมากที่สุด มีทั้งสิ้น 21 โรงเรียน ใน 15 เขต แล้วผู้วิจัยเจาะจงเลือกผู้บริหารโรงเรียนนั้น ๆ เป็นตัวอย่างประชากรในการตอบแบบสอบถามได้ทั้งสิ้น จำนวน 21 คน

2. เจาะจงเลือกครูผู้สอนดนตรีไทยทั้งในและนอกเวลาเรียนทั้ง 21 โรงเรียน ได้ครูผู้สอนดนตรีไทยในเวลาเรียนปกติโดยเลือกมาโรงเรียนละ 1 คน ได้ตัวอย่างประชากรทั้งสิ้น 21 คน และได้ครูผู้สอนนอกเวลาเรียน จำนวนทั้งสิ้น 12 คน

3. สุ่มตัวอย่างนักเรียนในโรงเรียนทั้ง 21 โรงเรียน เพื่อเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม และแบบประเมินความพึงพอใจ ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีไทยของครู โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบธรรมดา (Simple Random Sampling) (ประคอง กรรณสูต, 2528) คือ ให้ครูผู้สอนจับฉลากมาตามอัตราส่วนของครูผู้สอนดนตรีไทยในเวลาเรียนปกติที่เป็นตัวอย่างประชากร 1 คนต่อนักเรียนที่เล่นดนตรีไทย 5 คน ได้จำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 105 คน

4. สุ่มตัวอย่างโรงเรียน เพื่อทำการสังเกตการสอนมาร้อยละ 10 ของโรงเรียนทั้งหมดที่สุ่มตัวอย่างได้ในข้อ 3 ได้จำนวน 2 โรงเรียน แล้วใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (ประคอง กรรณสูต, 2528) โดยเจาะจงเอาโรงเรียนที่มีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยมากที่สุด 1 โรงเรียน และโรงเรียนที่มีความพร้อมทั่ว ๆ ไปอีก 1 โรงเรียน ดังรายละเอียดในตาราง

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2 จำนวนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร
แยกตามเขตปกครอง และโรงเรียนที่เป็นตัวอย่างประชากร

ที่	เขต	จำนวนโรงเรียนทั้งหมด	โรงเรียนที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์
1.	คูสิต	3	1. ราชวินิต 2. วัดเวตวันธรรมาวาส
2.	ราชเทวี	1	1. ญาไท
3.	บางกอกน้อย	2	1. วัดอมรินทราราม 2. โสสิตลโมสร
4.	ป้อมปราบศัตรูพ่าย	2	1. วัดพลับพลาชัย
5.	พระนคร	3	1. พระตำหนักสวนกุหลาบ *
6.	ห้วยขวาง	2	1. วัดใหม่ช่องลม
7.	พระโขนง	2	1. อนุบาลพิบูลย์เวศม์ 2. ดาราคาม
8.	บางกอกใหญ่	4	1. วัดหงส์รัตนาราม
9.	สัมพันธวงศ์	2	1. มหาวิราณวัตร 2. วัดชัยชนะสงคราม *
10.	ธนบุรี	1	1. วัดประยุรวงศาवास
11.	จอมทอง	2	1. วัดหนึ่ง 2. อนุบาลวัดนางนอง
12.	ภาษีเจริญ	2	1. วัดนาคนปรก
13.	ประเวศ	2	1. วัดมหาบุศย์ (นิทกษ์ถาวรคุณ)
14.	ยานนาวา	2	1. ประถมนทรี 2. วัดค่าน
15.	คลองเตย	1	1. สายน้ำทิพย์
รวม	15	31	21

หมายเหตุ โรงเรียนที่มีเครื่องหมาย * คือโรงเรียนที่ส่งตัวอย่างเพื่อการสังเกตการสอนคนตรีไทย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามสำหรับผู้บริหาร แบบสอบถาม สำหรับครูผู้สอนคนตรีไทย แบบสอบถามสำหรับนักเรียน แบบสังเกตการเรียนการสอนคนตรีไทย มีรายละเอียดและขั้นตอนการสร้างดังนี้

ก. ลำดับการสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร หนังสือ วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการเรียน การสอนคนตรีไทย รวมทั้งการสัมภาษณ์ครูและสังเกตการสอนคนตรีไทย แล้วรวบรวมรายละเอียด จัดหมวดหมู่ และประเด็นสำคัญ เพื่อเป็นแนวทางการสร้างแบบสอบถาม และแบบสังเกตการสอน

2. นำแบบสอบถามและแบบสังเกตการสอนในข้อ 2 ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาปรับปรุงแก้ไขในด้านความถูกต้อง ความตรงตามเนื้อหา ความเหมาะสมในการใช้ภาษา และให้ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพื่อปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม และแบบสังเกตการสอนมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3. ปรับปรุงแบบสอบถามและแบบสังเกตการสอน ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียน โรงเรียนที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับตัวอย่างประชากร ซึ่งไม่ใช่ตัวอย่างประชากร จำนวน 12 คน ได้แก่ ผู้บริหาร 1 ท่าน ครูผู้สอน 1 ท่าน และนักเรียน 10 คน แล้วนำมาปรับปรุงให้เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ต่อไป

ข. ประเภทของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีจำนวน 4 ฉบับ ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามผู้บริหารโรงเรียน
2. แบบสอบถามสำหรับครูผู้สอนคนตรีไทย
3. แบบสอบถามนักเรียน
4. แบบสังเกตการสอน

มีลักษณะดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามสำหรับผู้บริหาร เนื้อหาในแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน คือ
ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) และแบบเติมข้อความสั้น ๆ มีจำนวน 8 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตามเป้าหมาย/นโยบาย และการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนคนตรีไทย มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ และคำถามปลายเปิด (Open ended) แบ่งเป็น

ก. ด้านเป้าหมาย นโยบายการจัดการเรียนการสอนคนตรีไทย	จำนวน 5 ข้อ
ข. การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนคนตรีไทย	จำนวน 12 ข้อ
	รวม 17 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาในการดำเนินตามเป้าหมาย นโยบาย และการส่งเสริมสนับสนุนของผู้บริหาร มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ และคำถามปลายเปิดแบ่งเป็น

ก. ปัญหาในการดำเนินการตามเป้าหมาย นโยบาย การจัดการเรียนการสอนคนตรีไทย	จำนวน 2 ข้อ
ข. ปัญหาในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนคนตรีไทย	จำนวน 2 ข้อ
	รวม 4 ข้อ

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามสำหรับครูผู้สอนคนตรีไทย แบ่งออกเป็น 2 ชุด คือ
1. ชุด ก. สำหรับครูผู้สอนคนตรีไทยในเวลาเรียน เนื้อหาในแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการและแบบเติมคำสั้น ๆ มีจำนวน 8 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนคนตรีไทยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการและคำถามปลายเปิด ศึกษาในด้าน

การเตรียมการสอน	จำนวน	3	ข้อ
การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	จำนวน	11	ข้อ
การใช้สื่อการสอน	จำนวน	7	ข้อ
การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน	จำนวน	5	ข้อ
การวัดและประเมินผล	จำนวน	6	ข้อ
	รวม	32	ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาในการจัดการเรียนการสอน
 คนตรีไทยมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ และคำถามปลายเปิด แบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ

ปัญหาและข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาด้านการเตรียมการสอน
 จำนวน 2 ข้อ

ปัญหาและข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาด้านการจัดกิจกรรม
 การเรียนการสอน จำนวน 2 ข้อ

ปัญหาและข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาในการใช้สื่อการสอน
 จำนวน 2 ข้อ

ปัญหาและข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาการจัดบรรยากาศ
 ในชั้นเรียน จำนวน 2 ข้อ

ปัญหาและข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาการวัดและประเมินผล
 จำนวน 2 ข้อ

รวม 10 ข้อ

2. ชุด ข. สำหรับครูที่สอนคนตรีไทยนอกเวลาเรียน เนื้อหาใน
 แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 8 ข้อ

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการสอนคนตรีไทย จำนวน 12 ข้อ

ตอนที่ 3 ปัญหาเกี่ยวกับการสอนคนตรีไทย

นอกเวลาเรียน จำนวน 2 ข้อ

รวม 22 ข้อ

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามสำหรับนักเรียน แบ่งเป็น 2 ชุด คือ

1. ชุด ก. สำหรับนักเรียนที่เรียนดนตรีไทยในเวลาเรียน เนื้อหาแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานการณ์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับชั้น และประสบการณ์ทางดนตรีไทย มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ และคำถามปลายเปิด จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับการเรียนดนตรีไทยในช่วงเรียนวิชาดนตรี มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ และคำถามปลายเปิด แบ่งเป็น 5 ด้าน คือ

การเตรียมการสอนของครู	จำนวน 3 ข้อ
การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	จำนวน 6 ข้อ
การใช้สื่อการสอน	จำนวน 2 ข้อ
การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน	จำนวน 4 ข้อ
การวัดและประเมินผล	จำนวน 2 ข้อ
	รวม 17 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมทางดนตรีของครูในช่วงโมงดนตรี มีลักษณะเป็นแบบประเมินค่า 3 ตัวเลือก แบ่งเป็น 5 ด้าน คือ

การเตรียมการสอน	จำนวน 1 ข้อ
การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	จำนวน 9 ข้อ
การใช้สื่อการสอน	จำนวน 2 ข้อ
การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน	จำนวน 2 ข้อ
การวัดและประเมินผล	จำนวน 2 ข้อ
	รวม 16 ข้อ

2. ชุด ข. สำหรับนักเรียนที่เรียนดนตรีไทยนอกเวลาเรียน เนื้อหาแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับจากการเรียนดนตรีไทยนอกเวลาเรียน มีจำนวน 15 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับจากการเรียนดนตรีไทยนอกเวลาเรียน มีจำนวน 15 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนดนตรีไทยนอกเวลาเรียน มีจำนวน 18 ข้อ

ฉบับที่ 4 แบบสังเกตการสอนครุคนตรี แบ่งออกเป็น 2 ชุด คือ

1. ชุด ก. สำหรับสังเกตการสอนครูที่สอนดนตรีไทยในเวลาเรียน แบ่งข้อมูลเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านกายภาพ จำนวน 3 ข้อ

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของครูที่สอนในเวลาเรียน จำนวน 16 ข้อ

2. ชุด ข. สำหรับสังเกตการสอนครูที่สอนดนตรีไทยนอกเวลาเรียน แบ่งข้อมูลเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านกายภาพ จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนดนตรีไทยของ ครูที่สอนนอกเวลา จำนวน 18 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ คือ

1. ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือการทำกรวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย ถึงผู้อำนวยการ

สำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและขอทำการสังเกตการสอน ผู้อำนวยการสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานครจะแจ้งขอความร่วมมือไปยังผู้บริหารโรงเรียนในสังกัด ที่เป็นตัวอย่างประชากรเป็นลำดับต่อไป

2. ผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจากผู้อำนวยการสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ไปยังโรงเรียน เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและขอทำการสังเกตการสอน จากโรงเรียนที่เป็นตัวอย่างประชากร

3. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้กับตัวอย่างประชากร โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปให้โรงเรียนที่เป็นตัวอย่างประชากรด้วยตนเอง ใช้เวลาในการแจกและเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืน ตั้งแต่วันที่ 9 ธันวาคม 2534 ถึงวันที่ 27 ธันวาคม 2534 จำนวนแบบสอบถามที่นำไปแจกทั้งหมด ฉบับผู้บริหาร 21 ฉบับ ได้รับคืน 21 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ฉบับครูผู้สอน 21 ฉบับ ได้รับคืน 21 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 และฉบับนักเรียน 105 ฉบับ ได้รับคืน 105 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. ผู้วิจัยจะนำแบบสังเกตการสอน ไปทำการสังเกตการสอนด้วยตนเอง โดยจะทำการสังเกตโรงเรียน 2 โรงเรียน โรงเรียนละ 2 ครั้ง ๆ ละประมาณ 40-60 นาที โดยเว้นระยะการสังเกตในแต่ละโรงเรียนห่างกันครั้งละ 1 สัปดาห์ แล้วบันทึกพฤติกรรมของครู ซึ่งจะบันทึกเฉพาะพฤติกรรมที่ปรากฏในแต่ละช่วงเวลาที่เข้าสังเกต แต่จะไม่บันทึกพฤติกรรมที่เกิดซ้ำกันเมื่อสังเกตครบ 2 ครั้ง จะนำผลการบันทึกมาประมวลว่า พฤติกรรมใดบ้างที่ครูปฏิบัติและไม่ปฏิบัติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามผู้บริหาร ครูผู้สอนคนตรี นักเรียน และแบบสังเกตการสอนมาวิเคราะห์และเสนอข้อมูล ดังนี้

1. แบบสอบถาม วิเคราะห์โดยหาความถี่และหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

2. แบบสังเกต วิเคราะห์โดยประมวลพฤติกรรมที่เกิดขึ้นว่าพฤติกรรมใดที่ครูปฏิบัติและไม่ปฏิบัติ แล้วจัดลำดับความสำคัญเพื่อประกอบการอภิปรายผล

3. แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียน วิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ใช้ค่าร้อยละในการนำเสนอ

$$\text{ร้อยละ} = \frac{\text{ความถี่ของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละข้อ}}{\text{จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด}} \times 100$$

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย